

Världen

Rumänien

På spaning efter europeisk bison

Europeisk bison håller på att ta tillbaka Europas skogsmarker med hjälp av rewilding-projekt. GP har varit på plats i Karpaterna i västra Rumänien, där bisonhjordarna nu sprider sig i landskapet – tack vare svenska visenter.

Kolla där, säger naturguiden Toni Romani och pekar mot leran på skogsstigen. Det har regnat så klövsavtrycken är tydliga. I dem simmar grodyngel omkring.

– De är färskta spår av bison, förklarar Toni Romani.

Det är mer regn på väg och vinden samlar ny styrka, vilket till viss del döljer vår närvaro och gör det lättare att följa efter hjorden med europeisk bison, eller visent som arten också kallas.

På tusen meters höjd är utsikten god över omgivningen som består av ett brutet skogslandskap av mestadels bok och enstaka granar, med öppna ängar där vilda blommor och örter breder ut sig.

Vi befinner oss i Tarcubergen, i västra Rumänien, som utgör en del av sydvästra Karpaterna. Området har visat sig vara perfekt för så kallad rewilding, eller återinförandet, av visenter. Arten fanns tidigare spridd i Rumänien men försvann för omkring 200 år sedan genom jakt och förstörandet av livsmiljöerna. Det dröjde till 2014 innan två visenter släpptes ut i Tarcubergen igen, ett antal som nu har vuxit till omkring 130, genom både nya tillförselar och födselar. Numera finns det totalt omkring 200 visenter på ytterligare ett par platser i Rumänien.

Det är organisationen Rewilding Europe, som tillsammans med WWF Rumänien, står bakom återinförandet av visenterna, där de första djuren hämtades från Avesta visentpark i Sverige. Parken fungerar som en avelsanläggning för visenter och har ett pågående samarbete med Rewilding Europe om att placera ut bison i Rumäniens skogar. Visenter spelar även en viktig nyckelroll för många andra arter som fåglar och insekter.

– Den håller undan småplantor och håller landskapet öppet, fortsätter Toni Romani.

En viktig anledning till att rewilding-projektet hittills har lyckats så väl i Rumänien är att lokalbefolkningen är involverad i arbetet, och drar nytta av den nygamla arten.

Ion Vela och Dosia Vela driver ett tältläger för besökare som kommer hit på bisonsafari. Ion Vela förklarar att områdets visenter i början orsakade en del skador i trädgårdarna och fruktodlingarna men nu har lokalbefolkningen satt upp stängsel för att minska skadorna. Numera kommer det safariturister från hela världen för att få en glimt av vilda bison.

– Turisterna skapar stora möjligheter för ekoturism eftersom de för med sig mycket pengar, säger Ion.

Hans fru kände sig till en början rädd för visenterna och trodde att de skulle utgöra en fara. Det var en farhåga som dock inte stämde och nu säljer hon i stället lokalproducerad sylt och andra produkter till besökarna, förutom att laga maten till tältlägrets gäster.

– Vi har det bättre ställt nu, helt klart, säger hon.

Toni Romani hittar till slut märken på ett träd från bisonoxarna.

Världen

Rumänien

Det har även annan lokalbo, Iacob Hurduzeu, som även han satsar på boendepaket till bison-turister. Han berättar att många som kommer hit vill ha lugn och ro, bort från oväsen.

– Bison spelar en stor roll i den lokala upplevelsen, säger Iacob Hurduzeu, vars gård belyser vad ekoturism verkligen handlar om.

– Vi odlar våra egna grödor och frukter, och föder samtidigt upp kalvar, getter och lamm, klagör Iacob Hurduzeu vars son har fått arbete som skogsvaktare i de närliggande nationalparkerna.

Om lokalbefolkningen ska vilja stanna kvar på landsbygden och inte flytta till städerna eller utomlands i jakten på arbete, så måste det finnas alternativ. Rumäniens befolkning minskar årligen sedan födelsetalen är på nedåtgående och många flyttar utomlands för att studera och arbeta. Det bekräftas av borgmästaren Cristian Ioan Vela i Armenis kommun, som har knappt 3 000 invånare, och består av några byar i bergsområdet där visenterna har återinförts.

– Födelsetalen minskar och människor letar efter jobb, men de vill samtidigt ha arbete som ger dem en lokal förankring till sina byar, berättar borgmästaren.

Cristian Ioan Vela säger vidare att det till en början var svårt att övertyga människor i byarna om att rewilding med visenter skulle gynna dem. De tyckte att det redan fanns gott om varg och björn som var ett problem för boskapen.

– Vi ville inte övertala någon utan arbetade i stället med att involvera familjerna.

I dag inkluderar samarbetet 30 familjer som får inkomster genom att ha bison i sitt närområde.

Rewilding-projektet i Rumänien är fortfarande i sin linda men har goda utsikter att lyckas fullt ut. Tarcubergen kan mycket väl vara hem för flera hundra bison, medan södra Karpaterna utan tvekan kan rymma över tusen djur. Det menar Oana Mondoc, på WWF Rumänien, som är involverad i projektet. Men först måste områden som kan hålla

visenter bindas samman, där till exempel ekodukter måste byggas över vägar. Samtidigt var landets tidigare kommunistiska styre en fördel för naturen.

– Vi var långsamma med att utveckla våra urbana miljöer, fortsätter Oana Mondoc och påpekar att det numera är en viktig "selling point" när det gäller hur landskapet ska formas framöver.

WWF arbetar med att utbilda "lokala förmågor" i ekoturism och vill hitta nya "förebilder".

– Alla måste kavla upp sina ärmor och våga säga nej till utveckling som byggandet av nya shoppinggallerior, säger Oana.

Naturguiden Toni Romani smyger långsamt fram på stigen. Bland björnbärsbuskarna syns björnpillning, och lite längre in i bokslogen ligger visentspillning, som påminner om komockor, spritt över stigen. Mörka moln sveper snabbt fram över himlen som öppnar upp sig och regnet formligen vräker ner.

Längre fram har Toni Romani fått syn på en av områdets bisonhjordar som består av ett femtontal djur. Regnet och åskan gör att vi kan röra oss mot hjorden utan att djuren uppfattar oss. Barken är avskalad på några trädstammar, spår av att hjorden dragit fram här, eftersom

Ion Vela och Dosia Vela driver ett tältläger för besökare som kommer till Karpaterna för att spana efter visenter.

BILDER: JONAS GRATZER

Oana Mondoc, på WWF Rumänien.

bark tillhör visenternas föda. Det luktar blöt ko i luften, ju närmare vi kommer.

Plötsligt får hjorden emellertid vittning av oss och brakar iväg genom skogen. Vi stannar till i en dunge av unga bokar som bildar en vägg av vegetation. Vi står stilla medan regnet öser ner. Plötsligt hörs tunga andetag, som ett lågt brölände som repeteras gång på gång. Bara några meter från oss tar sig en bison långsamt fram genom slyn. Den adrenalinhöjda spänningen håller i sig några ögonblick innan tjuren får syn på oss och springer iväg. Genomblöta vandrar vi ut från skogen och nedför en skogsväg som har förvandlats till en flod av allt regnvatten. Första mötet med en bison blev en närkontakt som slog alla förväntningar.

– Wow, jag har aldrig varit så nära en bison, säger Toni Romani och andas ut.

Johan Augustin
utland@gp.se

Fakta: Visenternas återkomst

Den nederländska organisationen Rewilding Europe bildades 2011 och har projekt över hela Europa, förutom i Rumänien, även på platser som Skottland, Portugal och svenska Lappland. Även Kent, i sydvästra England, har sedan i somras åter fått europeisk bison som en del av landskapet, en djurart som inte setts där på tusentals år. Rewilding Europe har för närvarande nio projekt och kommer avslöja ett tionde under 2022. Ytterligare fem projekt kommer startas innan 2030. Visenter var tidigare spridda över hela Europa men försvann till stor del på grund av jakt och att livsmiljöerna försvann. Tack vare återförvildningsprogram så finns det i dag över 8 500 visenter på kontinenten varav cirka 7 000 som lever fritt. Eftersom samt-

ARKIVBILD: CHRISTIAN WEISS

liga djur härstammar från djurparker, och arten fortfarande klassas som nära hotad, så är den genetiska variationen framöver särskilt viktig. Det pågår sedan länge även diskussioner om hur och när man skulle kunna placera ut visenter i det vilda i södra Sverige, där de tidigare levde i vilt tillstånd.

Källa: Rewilding Europe